

УДК 378.018.43:793.3]:355.01(477)

DOI: [https://doi.org/10.59694/ped\\_sciences.2023.03.223](https://doi.org/10.59694/ped_sciences.2023.03.223)

**ПАХОЛЬЧАК Євгенія Сергіївна** –  
викладач кафедри музикознавства, інструментальної підготовки та хореографії  
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського  
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5068-0065>  
e-mail: [pakholchak.evgenia@vspu.edu.ua](mailto:pakholchak.evgenia@vspu.edu.ua)

**КУЛИК Денис Олексійович** –  
викладач кафедри музикознавства, інструментальної підготовки та хореографії  
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського  
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7234-4126>  
e-mail: [denys.kulyk.vn@gmail.com](mailto:denys.kulyk.vn@gmail.com)

## ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ СТУДЕНТІВ-ХОРЕОГРАФІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

**ПАХОЛЬЧАК Євгенія Сергіївна, КУЛИК Денис Олексійович. ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ СТУДЕНТІВ-ХОРЕОГРАФІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

У статті розглянуто та проаналізовано особливості навчання студентів-хореографів Вінницького педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, під час воєнного стану. Показано складність та комплексний характер професійних завдань, які необхідно вирішувати сучасному фахівцю, що охоплюють знання та вміння користуватись платформами для дистанційного навчання, для успішного оволодіння різноманітними видами навчальної та творчої роботи зі студентами. Також висвітлено недоліки та переваги деяких з аспектів навчання в умовах воєнного стану. Доведено, що особливою увагою повинні керуватися викладачі, які працюють зі студентами-хореографами в умовах воєнного стану.

**Ключові слова:** дистанційне навчання, воєнний стан, студенти-хореографи, заклад вищої освіти

**PAKHOLCHAK Yevgeniia Serhiivna, KULIK Denis Oleksiyovych. FEATURES OF THE EDUCATIONAL PROCESS OF STUDENT CHOREOGRAPHERS IN WARTIME**

The article examines and analyzes the peculiarities of training of students-choreographers of Vinnytsia Pedagogical University named after Mykhailo Kotsiubinsky, during martial law. The complexity and complex nature of the professional tasks that must be solved by a modern specialist are shown, including the knowledge and ability to use platforms for distance learning, to successfully master various types of educational and creative work with students. One of the ways to support choreographer students in distance learning can be the use of video conferences and online classes. This allows students to maintain interaction with teachers and classmates, receive feedback on their performance and help in solving questions. The training process is characterized, namely, conducting classes according to the schedule in the form of a video conference on the platform of Zoom or Google Meet service, where practical classes are held online. The disadvantages and advantages of some aspects of training under martial law are also highlighted.

Choreographer students have an extremely important role in the world of dance and art, they develop not only as dancers, but also as creators who can create new dance compositions and performances. Therefore, conducting classes for choreographer students has its own characteristics.

In addition to the challenges faced by student choreographers under martial law, there are also certain advantages. One of them is increasing responsibility and discipline, as students must be ready to study and perform their duties in any situation. Students try to use every opportunity to learn dance combinations, create creative tasks and send completed homework on time. The most creative future choreographers in the warm season even danced in nature: on the lawn, in the forest, in the park and in the field, in order to have more space for choreography. In addition, choreographer students deepen their knowledge and skills, engage in self-education, study new dance directions, and also study the history of choreography.

The disadvantages and advantages of some aspects of training under martial law are also highlighted. It has been proven that special attention should be paid to teachers who work with choreographer students under martial law. They must have a high level of professional competence and be able to help choreographer students adapt to new learning conditions. Teachers must be able to communicate effectively with students to maintain motivation and interest in learning. To successfully use distance learning, student choreographers must be disciplined and motivated. Despite all the advantages of distance education, during the war, it is not able to fully ensure the stability and continuity of education. The main risks at the time of classes are lack of access to the Internet; lack of light; air alarms and the need to move to shelter; lack of access to a computer.

**Keywords:** distance learning, martial law, choreographer students, higher education institution.

**Постановка та обґрунтування актуальності проблеми.** Воєнний стан – це стан, в якому країна перебуває військовій загрозі або війні, і такі умови можуть значно вплинути на освітній процес студентів-хореографів. Активні бойові дії по всій території України, що тривають з 24 лютого 2022 р. внаслідок агресії російської федерації породили цілу низку проблем у сфері вищої освіти, одна з яких – забезпечення стабільності та безперервності навчального процесу [1, с. 45]. Умови

воєнного часу завжди ставлять перед людьми ряд складних завдань і вимагають знаходження ефективних рішень. У сфері мистецтва та культури це не є виключенням. Умови воєнного часу можуть впливати на процес підготовки студентів-хореографів, тому важливо дослідити цю проблему і знайти рішення. Освітній процес студентів-хореографів є складним та багатограним, і вимагає особливої уваги та підходу, особливо в умовах воєнного стану, але з правильним підходом та

підтримкою викладачів, студенти-хореографи можуть успішно пройти навчання та зберегти свій інтерес до своєї професії.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблеми і особливості підготовки студентів-хореографів в умовах воєнного стану мало досліджені у публікаціях українських науковців, зокрема у 2022 році вийшов науково – методичний посібник «Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність» за загальною ред. С. М. Шкарлета [3].

**Метою статті** є висвітлення особливостей навчання студентів-хореографів в умовах воєнного стану в Україні.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Для успішного проходження навчання умови воєнного стану можуть вимагати від студентів-хореографів зміни у їх професійній підготовці. В таких умовах важливо швидко набувати нові навички та знання, щоб пристосуватися до змін у вимогах. Зокрема, можуть бути обмеження в доступі до матеріалів, приміщень для занять, зменшення кількості занять та їх тривалості, зміна розкладу тощо. Це може вимагати від викладачів проведення додаткових занять, підготовку додаткової інформації та матеріалів для навчання, щоб забезпечити ефективну та якісну підготовку студентів-хореографів.

Також важливо враховувати можливість тимчасової припинення освітнього процесу через воєнний стан, якщо це буде необхідним. Таке припинення може знадобитися для забезпечення безпеки студентів та персоналу, а також для збереження матеріальних та технічних ресурсів. Тому, щойно в Україні почалася війна, Міністерство освіти і науки України у зв'язку із введенням воєнного стану рекомендувало тимчасово зупинити освітній процес у закладах освіти з 24 лютого 2022 року. У зв'язку з тим у частині регіонів України зберігається реальна загроза для життя і здоров'я мирних мешканців МОН рекомендує організувати роботу закладів освіти в залежності від конкретної ситуації:

- тимчасове призупинення освітнього процесу (виконання працівниками закладів освіти заходів, та завдань що визначенні військово-цивільною адміністрацією);
- організація освітнього процесу за дистанційною або змішаною формами навчання (за погодженням з військово-цивільною адміністрацією);
- під час організації освітнього процесу Міністерство освіти і науки України рекомендує використовувати наявні освітні платформи та просить місцеві органи управління освітою поширювати зазначену інформацію і допомогти організувати дистанційну форму навчання учням з числа внутрішньо переміщених осіб.

Проте вже з 14 березня заклади освіти у більшості регіонів відновили навчання у дистанцій-

ному форматі. Педагоги отримали змогу реалізовувати освітній процес, використовуючи досвід отриманий під час несприятливої епідемічної ситуації, що сталася в країні через виникнення та розповсюдження коронавірусної інфекції. Карантинні обмеження, починаючи з 2020 року, спричинили певні зміни в процесі навчання, яке з очної форми перейшло до дистанційного формату. Такі зміни змусили всіх учасників освітнього процесу оволодіти новими вміннями і навичками, які необхідно постійно розвивати та вдосконалювати [2, с. 134].

Війна – надзвичайно складний час для усіх. Всі студенти опинились в різних умовах навчання, але життя продовжилось, а з ним і потреба здобувати освіту. Війна це завжди стрес для людей, а особливо це впливає на підлітків та молодь, так як вони є найбільш уразливою частиною суспільства в період свого розвитку та суспільного росту. Саме під час цього віку студенти навчаються, а з тим входять в групу тих, хто потребує підтримку свого морального стану. Послаблення морального стану може спричинятись багатьма різними факторами, а зокрема: втрата близьких та рідних людей, важке сприйняття новин, постійні тривоги, загрози ракетного обстрілу, ізоляція, що тягне за собою ще одне порушення потреб – живе спілкування, невпевненість у майбутньому і відсутність чітких планів, відсутність бачення свого в майбутньому суспільстві. Тому у цих важких обставинах, освітній процес стає своєрідним осередком, що дає відчуття мирного, спокійного життя, відчуття впевненості в завтрашньому дні, підтримки від одногрупників і викладачів. В такому разі важливо забезпечити збереження набутих знань та навичок студентів-хореографів, наприклад, через дистанційне навчання, використання електронних технологій та засобів комунікації. Це дає змогу зберігати контакт між викладачами та студентами та підтримувати освітній процес в незвичайних умовах.

Вінницький педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, в умовах воєнного стану в Україні, також з 14 березня продовжив дистанційну форму навчання для всіх студентів за спеціальністю 024 «Хореографія». Науково-педагогічні працівники проводять усі заняття в онлайн режимі, оцінюють виконання завдання та виставляють бали до електронного журналу академічної групи.

Обсяг та зміст самостійних занять визначає та контролює викладач. Одним зі способів підтримки студентів-хореографів у дистанційному навчанні може бути використання відео конференцій та онлайн-класів. Це дозволяє студентам зберігати взаємодію з викладачами та одногрупниками, отримувати відгуки на свої виконання та допомогу у вирішенні питань. Всі заняття в університеті відбуваються відповідно до розкладу у вигляді відео конференції на платформі сер-

вісу Zoom або Google Meet, де проходять онлайн практичні заняття. Під час дистанційного заняття, виконують завдання з двох блоків: практичного і теоретичного. Під час практичної частини заняття студенти виконують комплекс загально розвиваючих вправ та вправ для розвитку фізичних якостей: сили, витривалості, швидкості, координації та гнучкості. Також, навчаються тримати свій емоційний стан в нормі за допомогою дихальної гімнастики. Теоретичний блок включає в себе: спілкування викладача зі студентами, відповіді на запитання, теоретичні основи різних видів танцю, консультації щодо самостійного виконання комплексів вправ. Крім того, важливою є розробка спеціалізованих онлайн-курсів та інструкцій, які дозволяють студентам отримувати доступ до потрібної інформації та матеріалів у зручний для них час та форматі. Також важливо забезпечувати можливість доступу до записів відео уроків та інших матеріалів для повторного перегляду.

Зокрема, кредитно-модульна система передбачає самостійну роботу студентів. Самостійні заняття з хореографії сприяють розвитку рухової активності студентів, успішному оволодінню руховими навичками та розвитку основних якостей танцівника. З іншого боку, такі заняття сприяють вихованню у студентів бажання, за допомогою танцювальних вправ, підтримувати свій фізичний стан.

Однією з переваг дистанційного навчання є те, що воно дає можливість студентам-хореографам займатися навчанням з будь-якого місця, де є доступ до Інтернету. Варто зазначити, що дистанційне навчання студентів-хореографів може бути ефективним інструментом для розвитку їх професійних навичок та знань. Але, для досягнення максимального результату, важливо забезпечувати достатню підтримку та співпрацю між студентами та викладачами, а також розробляти спеціалізовані курси та інструкції для підвищення ефективності навчання. Деякі здобувачі вищої освіти в сучасних умовах воєнного стану не мають змоги вийти онлайн на заняття з викладачами. До прикладу під час повітряної тривоги, вимкнення світла, поганого зв'язку, чи знаходяться в окупованих територіях, чи закордоном, студенти мають можливість ознайомитися з різноманітними комплексами танцювальних вправ, теоретичних матеріалів, користуючись платформою Google Class. Також за допомогою цієї платформи досить зручно перевіряти домашні завдання та оцінювати їх.

Враховуючи побажання студентів, ми обрали найбільш зручні канали комунікацій з використанням сучасних соціальних мереж та створено окремі групи в Telegram, Viber, які дозволяють здійснювати живе спілкування між усіма учасниками груп.

Попри всі переваги дистанційної форми навчання, під час війни вона не здатна в повній мірі

забезпечити стабільність та безперебійність навчання. Основними ризиками в момент проведення занять є: відсутність доступу до мережі інтернет; відсутність світла; повітряні тривоги та необхідність переміщення в укриття; відсутність доступу до комп'ютера.

Також серед негативних факторів, які впливають на освітній процес, варто зазначити наступне: студенти, не знають як це, прокидатись раніше, для того щоб встигнути дійти чи доїхати до університету. Мінімізація візуального спілкування з викладачем та однолітками, що спричиняє затримку в соціально-суспільного дорослішання, не нагальність для досвіду набуття самоорганізації. Викладач не може зробити зауваження студенту за неохайний вигляд, недоречний одяг, брутальну поведінку, перебувати під час практичного заняття з відкритою аватаркою. І це все під час дистанційного навчання, коли викладачеві треба проводити практичне заняття, тримати в полі зору всю групу, керувати навчальним процесом, оцінити знання студентів [4, с. 345]. Окрім того, воно не дає можливості студентам отримувати відгуки від викладачів та одногрупників у реальному часі. Також, в дистанційному навчанні важко забезпечити ті самі рівні взаємодії та спілкування, що й у класичній формі навчання.

Також негативним фактором є неможливість повноцінного вивчення деяких нюансів з хореографічних дисциплін, а саме на практичних заняттях. Адже іноді студентам важко сприйняти інформацію в онлайн режимі, та відтворити її в первинному вигляді. Викладач, працює дзеркально і студентам іноді важко зорієнтуватись в просторі, і правильно зрозуміти, в яку сторону потрібно рухатись, повертати, на яку ногу ступати, яку руку піднімати і ін.

Однією з проблем, з якою зіткнулись, як студенти так і викладачі, під час дистанційного навчання – це затримка звуку і як наслідок погане розуміння, коли починати той чи інший рух.

А ще відсутність нормальних умов для, того щоб танцювати студентам – хореографам під час пар та виконання домашніх завдань. Адже не всі мають можливість працювати в хореографічному залі, який обладнаний станками, дзеркалами. Більшість студентів займаються вдома, де є обмежений простір, що сковує рухи танцівників і зменшує амплітуду рухів та унеможливорює працювати «в повну ногу».

Враховуючи всі ці негативні фактори, викладачі намагаються полегшувати навчання студентам, записуючи відео танцювальних комбінацій, детально розбираючи їх, надсилають на платформу Google Class. В свою чергу студенти можуть переглядати відео безліч разів, щоб зрозуміти правильність виконання танцювальних рухів, при необхідності натиснути на паузу, або ж перемотати вперед, назад, пришвидшити, сповільнити темп.

Таким чином, особливою увагою повинні керуватися викладачі, які працюють зі студентами-хореографами в умовах воєнного стану. Вони повинні мати високий рівень професійної компетентності та вміти допомагати студентам-хореографам в адаптації до нових умов навчання. Викладачі повинні бути здатні до ефективної комунікації зі студентами, щоб зберігати мотивацію та інтерес до навчання. Для того, щоб успішно використовувати дистанційне навчання, студенти-хореографи повинні бути дисциплінованими та мотивованими.

Студенти-хореографи мають надзвичайно важливу роль в світі танцю та мистецтва, вони розвиваються не лише як танцюристи, а й як творці, які можуть створювати нові танцювальні композиції та виступи. Тому проведення занять для студентів-хореографів має свої особливості.

Окрім викликів, з якими стикаються студенти-хореографи в умовах воєнного стану, є і певні переваги. Однією з них є підвищення відповідальності та дисципліни, оскільки студенти повинні бути готові до навчання та виконання своїх обов'язків в будь-якій ситуації. Студенти, намагаються використати всі можливості для вивчення танцювальних комбінацій, створення творчих завдань та вчасне надсилання виконаних домашніх завдань. Найкреативніші майбутні хореографи в теплу пору року, танцювали навіть на природі: на галявині, в лісі, парку та полі, щоб мати більше простору для хореографії. Крім того, студенти-хореографи поглиблюють свої знання та навички, займаються самоосвітою, вивчають нові танцювальні напрямки, а також вивчають історію хореографії.

**Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку.** Війна, а з нею й дистанційна форма навчання внесла багато корективів в освітній процес і життя сучасних студентів-хореографів і викладачів. Отже, освітній процес студентів-хореографів в умовах воєнного стану потребує додаткових зусиль та відповідальності з боку студентів та викладачів. Використання сучасних технологій в умовах воєнного стану на заняттях зі спеціальності 024 «Хореографія», дозволяє систематично проводити заняття, контролювати та оцінювати виконання завдань студентів. Адаптація до сучасних умов навчання вважається однією із основних умов успішної реалізації завдань, які ставляться перед освітою під час війни. Пов'язанні з цим нововведення повинні сприяти підвищенню ефективності та продуктивності освітньої роботи вищих навчальних закладів.

Перспективи подальших наукових досліджень можуть бути пов'язані із запровадженням інноваційних методів роботи для підготовки хореографів в умовах сьогодення.

## СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Будзяк В. М., Будзяк О. С. Сучасна вища освіта в умовах війни. Національний університет «Одеська юридична академія». Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні. Видавничий дім Гельветика, 2022. С. 45–50.
2. Дзюба В. П. Реалізація національно-патріотичного виховання у закладах загальної середньої освіти за допомогою цифрових технологій в умовах воєнного стану. Національний університет «Одеська юридична академія». Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні. Видавничий дім Гельветика, 2022. 134 с.
3. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проектна діяльність: Науково-методичний збірник/ за загальною ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці «Букрек». 2022. 140 с.
4. Петко Л. В. Дистанційне навчання. Військовий стан. Викладач-студент. Національний університет «Одеська юридична академія». Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні. Видавничий дім Гельветика, 2022. С. 345–349.

## REFERENCES

1. Budziak, V. M., Budziak, O. S. (2022). *Suchasna vyshcha osvita v umovakh viiny*. [Modern higher education in war conditions]. Odesa.
2. Dziuba, V. P. (2022). *Realizatsiia natsionalno-patriotichnoho vykhovannia u zakladakh zahalnoi serednoi osvity za dopomohoiu tsyfrovyykh tekhnolohii v umovakh voiennoho stanu*. [Implementation of national and patriotic education in institutions of general secondary education with the help of digital technologies in the conditions of martial law]. Odesa.
3. *Osvita Ukrainy v umovakh voiennoho stanu. Innovatsiina ta proiektna diialnist: Naukovo-metodychnyi zbirk/ za zahalnoi red. S. M. Shkarleta*. (2022). [Education of Ukraine under martial law. Innovative and project activity: Scientific and methodical collection/ general editor]. Kyiv-Chernivtsi.
4. Petko, L. V. (2022). *Dystantsiine navchannia. Viiskovy stan. Vyklyadach-student*. [Distance learning. Martial law. Student teacher]. Odesa.

## ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

**ПАХОЛЬЧАК Євгенія Сергіївна** – викладач кафедри музикознавства, інструментальної підготовки та хореографії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

**Наукові інтереси:** історія хореографічної освіти України, зміст хореографічної освіти Вінниччини.

**КУЛІК Денис Олексійович** – викладач кафедри музикознавства, інструментальної підготовки та хореографії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

**Наукові інтереси:** історія хореографічної освіти України, зміст хореографічної освіти Вінниччини.

## INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

**PAKHOLCHAK Yevgeniia Serhiyivna** – is a Teacher of the Department of Musicology, Instrumental Training and Choreography of the Mykhailo Kotsyubynskyi Vinnytsia State Pedagogical University.

**Circle of scientific interests:** the history of choreographic education in Ukraine, the content of choreographic education in Vinnytsia.

**KULIK Denis Oleksiyovych** – is a Teacher of the Department of Musicology, Instrumental Training and Choreography of the Mykhailo Kotsyubynskyi Vinnytsia State Pedagogical University.

**Circle of scientific interests:** the history of choreographic education in Ukraine, the content of choreographic education in Vinnytsia.

*Стаття надійшла до редакції 19.03.2023 р.*